

- 10) Țapoc V., Unitatea științei și pluralitatea științelor – în V.Țapoc, Teoria și metodologia științei: concepte și orientări, Chișinău: CEP, USM, 2005, pp.48-66

## **CARACTERISTICILE DEFINITORII ALE TINERETULUI CA GRUP SOCIAL-DEMOGRAFIC**

Savițchi Corina,  
lector universitar,  
UPS "Ion Creangă"

Mai bine de jumătate de secol, cercetători din domeniul sociologiei, demografiei, *juventologie* (termin propus de F. Mahler, 1983) [1] au purtat un șir de discuții cu privire la definirea termenului de "tineret" ca grup social-demografic distinct.

Una din primele definiții sociologice atribuite conceptului "tineret" a fost formulată la sfârșitul anilor '60 ai secolului XX de Лисовский В.Т. care afirmă că "tineretul este o generație de persoane ce au depășit etapa de socializare, asimilare a funcțiilor educaționale, profesionale și culturale și pregătiți pentru a-și asuma roluri sociale" [2]. Ulterior o definiție mai completă ne oferă Кош И.С.: "tineretul este un grup social-demografic, remarcat în baza unui ansamblu de caracteristici de vârstă, poziție socială condiționate de particularitățile psihologice ale acestora. Tinerețea este o fază distinctă, o etapă concretă a ciclului de viață, iar delimitarea cronologică depinde de perioada istorică și de nivelul de dezvoltare a formațiunilor social-economice" [3].

Distincția "tineretului" ca grup social-demografic este condiționată, în mare parte, de statutul și locul acestora în structura societății. În procesul de socializare, în special, se pune accent pe formarea profesională și civică a individului. Cu cât e mai complexă sfera activității profesionale, mai înalt statutul social, cu atât este mai îndelungată "tinerețea" ca etapă din viața unui om.

Dificultățile ce țin de definirea termenului "*tineret*" se datorează faptului că acesta este un obiect de studiu pentru mai multe științe sociale și umaniste. Fiecare din aceste discipline abordează conceptul dat din perspectiva sa, iar conținutul lui va fi stabilit în concordanță cu specificul fiecărei științe în parte. Spre exemplu: în jurisprudență, trăsătura constitutivă a tineretului este capacitatea sa de exercițiu, limitată mai mult sau mai puțin în diferite domenii. Capacitatea juridică începe cu vârsta de 14 ani, când tinerii sunt pasibili la

răspundere penală [4], dar și aici sunt rezerve; de exemplu în sfera politică, capacitatea de a-și exercita dreptul la vot începe cu vârsta de 18 ani. Cu toate acestea, capacitatea civilă deplină a unui tânăr apare abia la vârsta de 21 ani, atunci când el devine juridic un cetățean împlinit, atribuindu-se nu doar dreptul de a participa la alegeri, dar și dreptul de a candida pentru posturi reprezentative în stat. Astfel, în domeniul juridic, conceptul ”*tineret*” se referă la acea parte a populației cu vârsta cuprinsă între 14 și 21 ani. După atingerea vârstei superioare persoanele tinere devin adulți cu drepturi civile depline, purtând responsabilitate deplină pentru acțiunile lor.

Formarea personalității individului, în diverse perioade istorice s-a realizat diferit. Neil Smelser, susținea că în Europa medievală nu exista noțiunea de ”*copilărie*” ca etapă indispensabilă din viața individului; copiii erau tratați ca adulți atunci când aceștia puteau trăi fără îngrijire și supraveghere permanentă [5]. Mai mult decât atât, în limbajul literar nu se cunoștea un termen care ar caracteriza vârsta de 7-16 ani, iar cuvântul ”*copil*” era asociat cu aspectele de rudenie, mai puțin cu vârsta unei persoane. Aceasta, evidențiază substanțial, absența stabilirii limitei celor două perioade de vârstă: ”*adolescența*” și ”*tineretea*” în dezvoltarea socială a persoanei. De aceea, procesul de constituire a tineretului ca grup social-demografic și entitate independentă în structura societății, a fost tergiversat. Jon Demos în lucrarea sa ”*A Little Commonwealth: Family Life in Plymouth Colony*”[6], susține că în epoca cuceririlor colonialiste s-a acordat mai puțină atenție ”*adolescenței*” ca etapă a vieții unui om, iar ”*maturitatea*” nu era divizată în etape separate. Abia către sfârșitul secolului XIX – începutul secolului XX aceste două etape (*adolescența* și *tineretea*) au fost separate una de cealaltă. Constituirea conceptului ”*tinerete*” se datorează schimbărilor social-economice din societate cauzate de industrializarea producției, apariția de noi ramuri și subramuri economice, dezvoltarea relațiilor politice internaționale.

Dezvoltarea și formarea personalității are loc într-o perioadă activă a vieții umane, dar mai intens se petrece în copilărie și adolescență. *Copilăria* este perioadă caracterizată de numeroase schimbările fiziologice, iar procesele psihosociale care asigură activitatea vitală a individului în societate rămân pentru etapa ulterioară. *Adolescența* se caracterizează prin dezvoltare calitativ dinamică a persoanei, iar cea cantitativă este mai puțin activă. Dezvoltarea calitativă se referă la ”*maturizarea*” psihică, descoperirea sensului vieții, valorilor morale și spirituale, formarea opiniei personale, potențialului creativ, care constituie principalele elemente ale socializării individului. Pe această cale se realizează inclusiv și individualizarea tânărului ca personalitate transformând-o într-o entitate socială cu conștiință de sine, independentă în luarea deciziilor și cu responsabilitate socială. Aici, se observă și influența statului prin intermediul instituțiilor sale, și mai ales învățământul și educația.

**Limitele de vârstă.** Limitele de vârstă a ”tineretii” sunt destul de mobile și, adeseori determinate diferit, având și o durată variabilă. Spre exemplu: în sociologie limita inferioară se stabilește în funcție de caracteristicile biologice și psihologice cum ar fi dezvoltarea fizică, sexuală, formarea unui psihic stabil și autodeterminare în viață. Limita superioară este asociată cu debutul ”maturității” sociale, care se caracterizează prin faptul că persoana dispune de libertatea alegerii, în luarea deciziilor și asumarea răspunderii pentru acțiunile sale. Restrângerea acesteia conduce la faptul că, tânărul nu dispune de suficient timp ca să realizeze procesul de autocunoaștere, dezvoltarea diverselor aptitudini și capacități, a potențialului creativ pentru a înfăptui socializarea completă. Așadar, ce nu s-a realizat acum, vor fi îndeplinite la ”maturitate”, care nu întotdeauna se reușește, și persoana tânără nu poate realiza toate șansele sale. Extinderea excesivă a limitei superioare a ”tineretii” duce la infantilism, pierderea activismului social, care în consecință reduce viabilitatea individului, dezvoltând sentimente de inferioritate, irealizare, neasumarea responsabilităților etc.

Limita superioară a ”tineretii” este atinsă de individ atunci când ea a ajuns la maturitate socială, iar ”frontierele” sunt deschise pentru a acționa în capacitate deplină pentru alegerea unui nou mod de viață independent. Aceste oportunități pot fi neglijate, ceea ce nu înseamnă că ”tineretea” ca etapă a vieții se prelungește. Prin urmare, hotărul superior al ”tineretii” mai corect ar trebui definit nu după statutul social obținut, ci după realizările în diferite domenii ale vieții. Societatea oferă posibilități tinerilor pentru valorificarea rolurilor sociale pe care le dețin în domeniul profesional, politic, spiritual, familial etc.

Cadrul biologic are tendința de a reduce limita superioară a vârstei tineretii, iar în cadrul social se observă influența unor factori decisivi. Pavlovșchii V.V. susține că, deși subiectiv, toți membrii societății ”sunt interesați de tranziția accelerată a tinerilor la categoria adulților” [7], însă în mod obiectiv, acest proces nu se reduce în timp, ci dimpotrivă – se extinde.

În occident, atingerea limitei superioare a maturizării sociale se asociază cu finalizarea procesului de autodeterminare, atribuirea unor poziții concrete în sistemul relațiilor sociale, și este considerată vârsta de 30-35 ani. Extinderea acestei perioade este cauzată de prelungirea duratei de studii și educație, incapacitatea de a se asigura financiar fără sprijinul și ajutorul părinților. Astfel, definirea ”tineretii” după limita superioară de vârstă este ambiguă, iar tineretul devine un obiect de studiu destul de complex și divers.

Pe de altă parte, vârsta nu întotdeauna reprezintă o trăsătură obiectivă ce caracterizează un individ. De multe ori, cercetătorii, vorbind de vârstă, se raportează la concepte diferite. *Vârsta cronologică* este perioada de timp de la naștere până la momentul concret studiat. *Vârsta biologică* corespunde etapelor de dezvoltare a organismului care sunt determinate de caracteristicile fiziologice, cum ar fi pubertatea. Tineretea ca proces de dezvoltare a sistemului biologic se

încheie la 19-20 ani pentru femei și 21-22 ani pentru bărbați. Așadar, din perspectivă sociologică finalizarea etapei ”tinerete” nu întotdeauna coincide cu vârsta biologică a individului. *Vârsta psihologică* stabilește etapele de dezvoltare psihologică a individului. *Vârsta socială* determină timpul maturității sociale, care permite persoanei să execute ”rolurile adulților”, și să poarte responsabilitatea ce decurge din ele.

***Procesul de socializare din diferite perioade istorice.*** Pentru aborigenii din Australia, procesul de socializare începe mult mai devreme, pe la vârsta de 9-11 ani. Conform ONU, ”tineretea” cuprinde intervalul 15-24 ani, ceea ce este condiționat de faptul că în Asia, Africa, America Latină locuiesc cea mai mare parte a tineretului lumii, iar însușirea ”rolurilor adulților” are loc la o vârstă cât mai fragedă.

***Caracteristicile fiziologice și socio-psihologice.*** Din perspectivă psihologică ”tineretea” se referă la perioadă caracterizată de diverse situații de cotitură și puncte critice. Hotarele vârstei tineretului sunt corelate cu perioadele de criză din viața unui om. Limita inferioară este stabilită de prima criză de dezvoltare personală care începe la 15-16 ani prin încercările de autoidentificare și de selectare a viitoarelor roluri sociale. Limita superioară este determinată de cea de-a doua criză legată de aspectul spiritual, viziuni noi asupra lumii, de mentalitate. Finalizarea acestei etape are loc la vârsta de 27-28 ani, atunci când individul și-a fundamentat obiectivele de viață, și-a legitimat sistemul de valori și de gândire critică, devenind o personalitate independentă cu un anumit statut social și profesional.

***Specificul statutului social.*** Sub aspect social-economic, ”tineretea” se evidențiază ca o perioadă de autodeterminare profesională, prin obținerea unei specializări, meserii și dezvoltarea activității profesionale la un anumit nivel de calificare. De aceea, pentru diverse grupuri social-profesionale limita superioară a ”tineretului” va fi stabilită diferit. Pentru specialiștii cu studii superioare, aceasta include nu doar obținerea diplomei de studii superioare, dar și perioada postuniversitară. În domeniul științei, nivelul superior este cel mai ridicat, deoarece în RM cercetătorul cu vârsta de 35 ani este considerat ”tânăr cercetător”.

***Autoidentificarea și autodeterminarea tinerilor ca grup social.*** Există diverse abordări metodologice pe care le aplică științele în cercetările lor. De exemplu, savanții din domeniul sociologiei tineretului au analizat cele mai frecvent întâlnite concepții teoretice de definire a noțiunilor de ”tineret” și ”tinerete”. Printre ele se menționează poziția psihanalitică, culturologică, conflictologică, structural-funcționalistă, interacționistă, de socializare, procedural axiologică etc. Cu toate acestea, din perspectiva filosofiei sociale, cea mai relevantă este *abordarea integraționistă*. Aceasta include aspecte legate de limitele de vârstă; particularitățile social-psihologice; specificul statutului social;

funcțiile de rol și comportamentul socio-cultural; procesul de socializare ca unitate de adaptare individuală și socială; particularitățile de autodeterminare și autoidentificare a tinerilor ca grup socio-demografic. Toate aceste tratări creează dificultăți în definirea "tineretului" ca concept sociologic.

Astfel, pentru a distinge tineretul din alte grupuri de persoane se propun următorii indicatori:

1. **limita de vârstă;**
2. **procesul de socializare în diferite perioade istorice;**
3. **specificul statutului social;**
4. **caracteristicile fiziologice și socio-psihologice;**
5. **autoidentificarea și autodeterminarea tinerilor ca grup social.**

Reieșind din cele expuse mai sus, putem defini "tineretul" drept un grup social-demografic care se află în proces de formare socială, atribuire a rolurilor sociale, cu capacități de exercițiu limitate în anumite domenii de participare la viața socială și care se bucură de anumite privilegii din partea societății pe parcursul perioadei de pregătire. Noțiunea de "tineret" a fost etichetată diferit: de la caracteristici ostile la particularități valoroase. Această gamă de estimări centrate pe problemele sociale a generației tinere au fost expuse de-a lungul timpului de un șir de oameni de știință. Societatea și statul trebuie să acorde o atenție sporită componentei de tineret ce formează capitalul uman ca o condiție esențială pentru dezvoltarea economică și socială a țării. Politica de tineret ar trebui să devină un mijloc important de socializare a generației tinere, un factor de pregătire eficientă a acestora pentru viața independentă, activă, protejând-o ca ulterior să exploreze potențialului existent al tinerilor.

### **Bibliografie:**

1. Mahler F., *Introducere în juvenologie*. 1983, 283 p.
2. Под ред. проф. В.Т.Лисовского. *Социология молодежи*. Учебник . СПб: Изд-во С. –Петербургского университета, 1996, 460 с.
3. Кон И.С. *Социологическая психология*. М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 1999, 560 с.
4. Codul Penal al Republicii Moldova.
5. Кондратьева Я.В. *Проблемы социальной работы с молодёжью*. Санкт-Петербург, 2011, 278 с.
6. Demos J. "A Little Commonweath: Family Live in Plymouth Colony, Oxford University Press, 2000, 201 p.